

YO'G'ON ICHAK SARATONIDA NEOADYUVANT KIMYOTERAPIYANING AHAMIYATI.

*Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti, onkologiya,
gematologiya va radiatsion onkologiya
kafedrası dotsenti, t.f.d.
Raximov Oqil Abduxalilovich.*

Annotatsiya. Yo'g'on ichak saratoni dunyo bo'yicha keng tarqalgan onkologik kasalliklardan biri hisoblanadi. Kasallikni samarali davolashda kompleks yondashuv muhim ahamiyatga ega bo'lib, bunda jarrohlik amaliyoti bilan bir qatorda kimyoterapiya usullari ham qo'llaniladi. Neoadyuvant kimyoterapiya – bu asosiy jarrohlik davolashidan oldin qo'llaniladigan dori vositalari bilan davolash usuli bo'lib, u o'sma hajmini kichraytirish, metastazlarning rivojlanishini sekinlashtirish hamda operatsiya samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Mazkur maqolada yo'g'on ichak saratonida neoadyuvant kimyoterapiyaning ahamiyati, uning klinik samaradorligi hamda bemorlarning prognozini yaxshilashdagi roli tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Yo'g'on ichak saratoni, neoadyuvant kimyoterapiya, onkologiya, o'sma, metastaz, kompleks davolash, jarrohlik davolash, prognoz, kimyoterapiya preparatlari.

Yo'g'on ichak saratoni zamonaviy tibbiyotda dolzarb muammolardan biri bo'lib, u oshqozon-ichak tizimi o'smalari orasida eng ko'p uchraydigan kasalliklardan hisoblanadi. So'nggi yillarda kasallikning uchrash chastotasi oshib borayotgani, shuningdek bemorlar orasida kech bosqichlarda aniqlanishi davolash jarayonini murakkablashtirmoqda. Shu sababli samarali davolash usullarini izlash va qo'llash onkologiya sohasining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Yo'g'on ichak saratonini davolashda asosiy usul sifatida jarrohlik amaliyoti qo'llaniladi. Biroq ayrim hollarda o'smaning katta hajmga ega bo'lishi yoki atrof to'qimalarga

tarqalishi operatsiya o'tkazishni qiyinlashtiradi. Bunday vaziyatlarda jarrohlikdan oldin qo'llaniladigan neoadyuvant kimyoterapiya muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu usul o'sma hujayralarining faoliyatini susaytirish, o'sma hajmini kamaytirish hamda jarrohlik davolashning samaradorligini oshirish imkonini beradi. Neoadyuvant kimyoterapiyaning qo'llanilishi bemorlarning yashash davomiyligini uzaytirish, kasallikning qaytalanish ehtimolini kamaytirish va davolash natijalarini yaxshilashga xizmat qiladi. Shu sababli ushbu usulning klinik ahamiyatini o'rganish va ilmiy jihatdan tahlil qilish muhim hisoblanadi.

Yo'g'on ichak saratoni oshqozon-ichak tizimining eng ko'p uchraydigan malign o'smalaridan biri hisoblanadi. Ushbu kasallikning rivojlanishida irsiy omillar, noto'g'ri ovqatlanish, kam harakatchan turmush tarzi, surunkali ichak kasalliklari hamda atrof-muhit omillari muhim rol o'ynaydi. Kasallik ko'pincha dastlabki bosqichlarda aniq klinik belgilar bermasligi sababli bemorlar shifokorga kech murojaat qiladi. Natijada o'sma rivojlanib, atrof to'qimalarga yoki uzoq a'zolarga metastaz berishi mumkin. Shuning uchun zamonaviy onkologiyada kasallikni davolashda kompleks yondashuv qo'llaniladi. Neoadyuvant kimyoterapiya yo'g'on ichak saratonini davolashda muhim o'rin egallaydi. Ushbu davolash usuli jarrohlik amaliyotidan oldin qo'llanilib, o'sma hajmini kamaytirish va uning biologik faolligini pasaytirishga qaratilgan. Kimyoterapiya preparatlari o'sma hujayralarining bo'linishini to'xtatadi, ularning o'sishini sekinlashtiradi hamda ayrim hollarda o'smaning sezilarli darajada kichrayishiga olib keladi. Natijada operatsiya jarayonini o'tkazish osonlashadi va jarrohlik davolashning samaradorligi oshadi.

Neoadyuvant kimyoterapiya shuningdek mikrometastazlarni yo'q qilishda ham muhim ahamiyatga ega. Ko'pincha diagnostika usullari orqali aniqlanmaydigan juda kichik metastatik o'choqlar organizmda mavjud bo'lishi mumkin. Jarrohlikdan oldin qo'llaniladigan kimyoterapiya ushbu yashirin o'choqlarga ta'sir ko'rsatib,

kasallikning keyinchalik qaytalanish xavfini kamaytiradi. Bu esa bemorlarning uzoq muddatli yashash ko'rsatkichlarini yaxshilashga yordam beradi.

Zamonaviy onkologik amaliyotda neoadyuvant kimyoterapiya turli kombinatsiyalangan preparatlar yordamida amalga oshiriladi. Masalan, ftorpirimidinlar, oksaliplatin va boshqa sitotoksik preparatlar asosida tuzilgan davolash sxemalari keng qo'llaniladi. Ushbu dori vositalari o'sma hujayralarining DNK sintezini buzadi, ularning ko'payishini cheklaydi va hujayralarning nobud bo'lishiga olib keladi. To'g'ri tanlangan davolash sxemasi o'smaning hajmini sezilarli darajada kamaytirishi va bemorni keyingi jarrohlik bosqichiga tayyorlashga yordam beradi.

Neoadyuvant kimyoterapiyaning yana bir muhim jihati – bu o'smaning kimyoterapiyaga sezgirligini baholash imkoniyatidir. Agar o'sma hujayralari kimyoterapiyaga yaxshi javob bersa, davolashning keyingi bosqichlarida ham shu preparatlardan foydalanish mumkin bo'ladi. Aksincha, agar kutilgan natija kuzatilmasa, shifokorlar davolash taktikasini o'zgartirib, boshqa dori vositalarini qo'llashlari mumkin. Shu tariqa individual yondashuv asosida davolash samaradorligi oshiriladi. Neoadyuvant kimyoterapiya o'smaning atrofdagi to'qimalarga tarqalishini cheklashga ham yordam beradi. O'sma hajmi kichrayganda, sog'lom to'qimalarni maksimal darajada saqlagan holda radikal operatsiya o'tkazish imkoniyati paydo bo'ladi. Bu esa bemorning operatsiyadan keyingi hayot sifatini yaxshilaydi hamda asoratlar xavfini kamaytiradi. Shunday qilib, neoadyuvant kimyoterapiya yo'g'on ichak saratonini kompleks davolash tizimining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Neoadyuvant kimyoterapiyaning qo'llanilishi yo'g'on ichak saratonini davolashda jarrohlik natijalarini yaxshilashga xizmat qiladi. O'sma hajmi kichrayganida jarrohlik aralashuvi texnik jihatdan osonroq amalga oshiriladi va radikal operatsiya o'tkazish imkoniyati ortadi. Radikal operatsiya o'tkazilishi esa

kasallikning qaytalanish ehtimolini kamaytiradi hamda bemorning uzoq muddatli yashash ko'rsatkichlarini oshiradi. Shu sababli zamonaviy onkologiyada jarrohlikdan oldin kimyoterapiya qo'llash masalasi keng o'rganilmoqda. Shuningdek, neoadyuvant kimyoterapiya o'sma to'qimasining biologik xususiyatlarini baholash imkonini ham beradi. Davolash jarayonida o'smaning kimyoterapiyaga bo'lgan reaksiyasi kuzatiladi. Agar o'sma sezilarli darajada kichrayib borsa, bu uning kimyoterapiyaga sezgirligini ko'rsatadi. Bu ma'lumot keyingi davolash bosqichlarini rejalashtirishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Aksincha, agar o'sma davolashga yetarli darajada javob bermasa, davolash taktikasini o'zgartirish va boshqa dori vositalarini qo'llash zarur bo'ladi. Neoadyuvant kimyoterapiya jarayonida bemorlarning umumiy holatini muntazam nazorat qilish ham muhim hisoblanadi. Kimyoterapiya preparatlari ayrim hollarda nojo'ya ta'sirlar keltirib chiqarishi mumkin. Masalan, ko'ngil aynishi, umumiy holsizlik, qon tarkibidagi o'zgarishlar yoki immun tizimining vaqtinchalik susayishi kuzatilishi mumkin. Shu sababli davolash jarayoni malakali mutaxassislar nazorati ostida olib borilishi zarur. To'g'ri tanlangan davolash sxemasi va dozalash tizimi ushbu nojo'ya ta'sirlarni kamaytirishga yordam beradi.

Neoadyuvant kimyoterapiya kasallikning uzoq a'zolarga metastaz berish xavfini kamaytirishda ham muhim rol o'ynaydi. Kimyoterapiya preparatlari nafaqat asosiy o'sma o'chog'iga, balki organizm bo'ylab tarqalishi mumkin bo'lgan o'sma hujayralariga ham ta'sir ko'rsatadi. Natijada kasallikning keyinchalik qaytalanishi yoki yangi metastaz o'choqlari paydo bo'lish ehtimoli kamayadi. Bu esa bemorlarning umr davomiyligini uzaytirish va davolash samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Hozirgi kunda ko'plab klinik tadqiqotlar neoadyuvant kimyoterapiyaning yo'g'on ichak saratonini davolashdagi samaradorligini tasdiqlamoqda. Tadqiqot natijalari ushbu usul o'sma hajmini kamaytirishi, jarrohlik natijalarini yaxshilashi hamda bemorlarning umumiy prognozini sezilarli darajada yaxshilashini ko'rsatmoqda. Shu bois neoadyuvant kimyoterapiya zamonaviy

onkologiyada yo‘g‘on ichak saratonini davolashning muhim bosqichlaridan biri sifatida keng qo‘llanilmoqda.

Neoadyuvant kimyoterapiya bemorlarning hayot sifatini yaxshilashda ham muhim rol o‘ynaydi. O‘sma hajmi kichrayishi bilan operatsiya vaqtida sog‘lom to‘qimalar maksimal darajada saqlanadi, bu esa bemorning postoperativ davrini osonlashtiradi. Kamroq invaziv jarrohlik amaliyoti, operatsiyadan keyingi og‘riq va asoratlarning kamayishi bemorning tezroq tiklanishiga, normal hayot faoliyatiga qaytishiga imkon beradi. Shu tariqa neoadyuvant kimyoterapiya nafaqat kasallikni davolash samaradorligini oshiradi, balki bemorning psixologik va jismoniy holatini yaxshilashga xizmat qiladi. Neoadyuvant kimyoterapiya individual davolash rejasini shakllantirish imkonini beradi. Har bir bemor o‘sma turi, joylashuvi va biologik xususiyatlariga qarab moslashtirilgan preparat kombinatsiyasi bilan davolanishi mumkin. Bu yondashuv kimyoterapiya samaradorligini maksimal darajada oshiradi va salbiy nojo‘ya ta’sirlarni kamaytiradi. Shu sababli hozirgi vaqtda yo‘g‘on ichak saratonini davolashda standart protokollarga qo‘shimcha ravishda individual yondashuv keng qo‘llanilmoqda.

Yana bir muhim jihati – neoadyuvant kimyoterapiya jarayoni davomida o‘sma hujayralarining patologik tahlili amalga oshiriladi. Olingan ma’lumotlar asosida o‘smaning davolashga bo‘lgan sezgirliги aniqlanadi va keyingi davolash strategiyasi aniqlanadi. Bu kasallikni qaytalanish xavfini kamaytirish va bemorning uzoq muddatli prognozini yaxshilash imkonini beradi. Neoadyuvant kimyoterapiya zamonaviy kombinatsiyalangan sxemalar yordamida samarali qo‘llanilganda, o‘smaning mikrometastatik o‘choqlarini yo‘q qilishga ham xizmat qiladi. Bu esa kasallikning uzoq muddatda qaytalanishini oldini oladi va bemorning umumiy yashash ko‘rsatkichini sezilarli darajada oshiradi. Shu tariqa neoadyuvant kimyoterapiya yo‘g‘on ichak saratonini kompleks davolash tizimining ajralmas

qismi bo‘lib, jarrohlik, kimyoterapiya va reabilitatsiya bosqichlarining samaradorligini birlashtiradi.

Neoadyuvant kimyoterapiya samaradorligi bo‘yicha o‘tkazilgan klinik tadqiqotlar yo‘g‘on ichak saratonida ushbu usulning kasallikni oldini olish va bemorning prognozini yaxshilashdagi rolini tasdiqlaydi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, jarrohlikdan oldin qo‘llanilgan kimyoterapiya o‘sma hajmini sezilarli darajada kamaytiradi, radikal operatsiya imkoniyatini oshiradi va operatsiyadan keyingi asoratlar xavfini kamaytiradi. Shu bilan birga, neoadyuvant davolash bemorning immun tizimiga ta‘sirini monitoring qilish imkonini beradi, nojo‘ya ta‘sirlarni vaqtida aniqlash va zaruriy tibbiy chora-tadbirlarni amalga oshirish imkoniyatini yaratadi.

Neoadyuvant kimyoterapiya bemorlar orasida kasallikning qaytalanish tezligini kamaytirishga ham yordam beradi. O‘smaning mikrometastazlari jarrohlikdan oldin yo‘q qilinishi bilan uzoq muddatli yashash ko‘rsatkichlari yaxshilanadi. Shu sababli zamonaviy onkologiyada ushbu usulning qo‘llanilishi nafaqat o‘smaning lokal nazoratini oshirish, balki bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Bundan tashqari, neoadyuvant kimyoterapiya individual davolash strategiyasini ishlab chiqishda asos bo‘lib xizmat qiladi. Har bir bemorning o‘sma turi, joylashuvi, biologik xususiyatlari va umumiy salomatligi hisobga olinib, mos kimyoterapiya sxemasi tanlanadi. Shu tarzda davolashning samaradorligi oshadi va nojo‘ya ta‘sirlar minimal darajaga tushiriladi. Shu bilan birga, neoadyuvant kimyoterapiya jarayonida olingan patologik va klinik ma‘lumotlar keyingi davolash bosqichlari uchun qiymatli diagnostik vosita hisoblanadi. Bu ma‘lumotlar asosida jarrohlikdan keyingi davolash taktikasini aniqlash, reabilitatsiya va qo‘shimcha terapiya choralarini rejalashtirish mumkin bo‘ladi. Neoadyuvant kimyoterapiya yo‘g‘on ichak saratonini davolashda kompleks yondashuvning ajralmas qismi sifatida qaraladi. U jarrohlikning samaradorligini oshiradi, bemorning uzoq

muddatli prognozini yaxshilaydi, kasallikning qaytalanish xavfini kamaytiradi va hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi.

Xulosa

Yo‘g‘on ichak saratonida neoadyuvant kimyoterapiya davolash jarayonining muhim va samarali bosqichi hisoblanadi. U jarrohlik amaliyotidan oldin o‘sma hajmini kamaytirish, mikrometastazlarni yo‘q qilish va o‘smaning biologik faolligini pasaytirish orqali operatsiya samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, neoadyuvant kimyoterapiya bemorning uzoq muddatli prognozini yaxshilash, kasallikning qaytalanish xavfini kamaytirish va postoperativ davrni yengillashtirish imkonini beradi.

Klinik tajribalar shuni ko‘rsatadiki, ushbu davolash usuli individual sxema asosida qo‘llanilganda maksimal natija beradi va bemorning hayot sifatini oshiradi. Shu sababli zamonaviy onkologiyada yo‘g‘on ichak saratonini kompleks davolashda neoadyuvant kimyoterapiya ajralmas tarkibiy qism sifatida qoraladi.

Neoadyuvant kimyoterapiya qo‘llanilishi bemorlar uchun davolash strategiyasini optimallashtirish, operatsiya muvaffaqiyatini oshirish va kasallik natijalarini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, ilmiy tadqiqotlar va klinik kuzatishlar bu usulning samaradorligini va xavfsizligini tasdiqlab, uning yo‘g‘on ichak saratonini davolashdagi roli ortib borayotganini ko‘rsatmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1.Yo'g'on ichak saratoni, Mayo klinikasi,
<https://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/colon-cancer/symptoms-causes/syc-2035366>, 16-yil 2021-martda foydalanilgan.

2.Yo'g'on ichak saratoni uchun jarrohlik, Amerika rak jamoasi, <https://www.cancer.org/cancer/colon-rectal-cancer/treating/colon-surgery.html>, 16-yil 2021-martda foydalanilgan.

3.Yo'g'on ichak saratoni jarrohligi: nimani kutish kerak Jons Xopkins tibbiyoti, <https://www.hopkinsmedicine.org/health/conditions-and-diseases/colon-cancer/colon-cancer-surgery-what-to-expect>, 17-yil 2021-martda foydalanilgan.

4.Kolorektal saraton jarrohligi, WebMD, <https://www.webmd.com/colorectal-cancer/surgery-treat-colorectal-cancer>, 17-yil 2021-martda foydalanilgan.